

ЎЗБЕКИСТОНДА САНОАТ СОҲАСИДА СОВЕТ КАДРЛАР СИЁСАТИ:
ИЖТИМОЙ ҲОЛАТИ ВА САБОҚЛАРИ

Мамасидиқов Муроджон Қобилжон ўғли

Аннотация: Совет Иттифоқи даврида Ўзбекистон саноат салоҳиятини ривожлантиришда кадрлар сиёсати муҳим аҳамият касб этган. Бу сиёсатнинг ижтимоий, иқтисодий ва маданий таъсирлари нафақат мамлакатнинг ўша даврдаги тараққиётига, балки кейинги мустақиллик давридаги ривожланиш йўналишларига ҳам таъсир кўрсатган.

Калит сўзлар: Совет даврида кадрлар сиёсати, миллий кадрлар, стратегик ёндашувлар.

Совет даврида кадрлар сиёсати: асосий хусусиятлари. Маҳаллий кадрлар тайёрлашга эътиборнинг етишмаслиги. Совет Иттифоқи даврида юқори малакали мутахассисларни асосан РСФСР (Россия Совет Федератив Социалист Республикаси) ва бошқа марказий республикалардан жалб қилиш амалиёти йўлга қўйилган. Бу эса маҳаллий аҳолининг илғор саноат соҳаларида тўлиқ ишлаш имкониятидан маҳрум бўлишига олиб келган. Миллий кадрлар таркибининг чекланганлиги Ўзбекистонда саноат соҳасидаги раҳбар кадрларнинг аксарияти бошқа республикалардан келганлар бўлиб, маҳаллий аҳоли ўртасидаги юқори малакали раҳбарлар сони жуда кам эди. Ижтимоий тенгсизликю

Совет Иттифоқи саноат соҳасидаги сиёсат марказлаштирилган бўлиб, маҳаллий аҳолининг ижтимоий манфаатлари етарлича ҳисобга олинмаган. Масалан, кўпгина маҳаллий ходимлар қуйи лавозимларда ишлаган, шу билан бирга юқори лавозимларга четдан келган кадрлар тайинланган. Меҳнат миграцияси. Совет даврида Ўзбекистон саноатида ишлаш учун турли республикалардан, айниқса Россия ва Украинадан мигрантлар жалб қилинган. Бу ҳолат маҳаллий кадрларнинг имкониятларини чеклаган. Ижтимоий ҳолат ва натижалар. Таълим ва малака ошириш тизими

Совет Иттифоқи даврида Ўзбекистонда саноатни ривожлантириш учун техник таълим муассасалари очилган. Лекин уларнинг аксариятида ўқув жараёни рус тилида олиб борилган, бу эса маҳаллий аҳолига маълум бир тўсиқларни келтириб чиқарган. Шаҳарлашув жараёни. Саноатнинг ривожланиши натижасида шаҳарларда иш ўринлари кўпайган. Бироқ маҳаллий аҳолининг ижтимоий шароитлари, айниқса турар-жой билан таъминланиши кўпинча четдан келган кадрлар билан таққослаганда паст бўлган. Этник мувозанатга таъсир. Меҳнат миграцияси натижасида айрим шаҳарларда маҳаллий аҳолининг улуши камайган, бу эса этник мувозанатга салбий таъсир кўрсатган. Сабоқлари ва хулосалар. Маҳаллий кадрлар салоҳиятини ривожлантириш. Совет даврида маҳаллий кадрларни тайёрлашга етарлича эътибор берилмагани келажакдаги кадрлар сиёсатида миллий манфаатларни инобатга олиш зарурлигини кўрсатди. Ижтимоий адолат принципларини таъминлаш. Республиканинг саноат соҳасида маҳаллий аҳолини кенгрок жалб қилиш ва ижтимоий адолатни таъминлаш келгусида муҳим вазифалардан бири сифатида шаклланди. Таълимни маҳаллийлаштириш ва кўп тиллилик. Техник таълим тизимини маҳаллийлаштириш ва кўп тилли ўқув дастурларини ишлаб чиқиш зарурати пайдо бўлди. Тарихий тажрибадан фойдаланиш Совет давридаги кадрлар сиёсати сабоқлари Ўзбекистонда мустақиллик йилларида миллий кадрлар сиёсатида стратегик ёндашувларни ишлаб чиқиш учун асос бўлиб хизмат қилади.

Совет Иттифоқи даврида Ўзбекистон саноати ва кадрлар сиёсати тарихини чуқур ўрганиш учун қуйидаги йўналишларга эътибор қаратиш муҳим:

Иқтисодий сиёсати таъсири:

Совет Иттифоқи даврида Ўзбекистон асосан пахта етиштиришга ихтисослаштирилган аграр республика сифатида кўрилган бўлса-да, 1930-йиллардан

бошлаб саноатлаштириш жараёни бошланган. Айниқса, нефть, пахта қайта ишлаш, тўқимачилик, қишлоқ хўжалиги техникаси ишлаб чиқариш соҳалари ривожлантирилган.

Меҳнат тақсимоти: Кадрлар сиёсатида меҳнат тақсимоти миллийлик асосида эмас, балки марказлашган режа асосида йўналтирилган. Натижада саноат соҳаларида маҳаллий аҳолидан кўра бошқа республикалардан келганлар устунликка эга бўлган.

Сиёсий кадрлар сиёсати: СССРда кадрлар сиёсатида "номеркалатура" тизими асосий ўрин тутган. Ўзбекистондаги саноат раҳбарлари ва юқори лавозимли ходимларнинг кўпи Москва томонидан тайинланган.

Совет Иттифоқи давридаги кадрлар сиёсати Ўзбекистоннинг саноат соҳасида ижтимоий ва иқтисодий ривожланишига сезиларли таъсир кўрсатган. Маҳаллий кадрлар салоҳиятига етарлича эътибор берилмаган бўлса-да, бу ҳолат Ўзбекистоннинг мустақиллик давридаги сиёсатини шакллантиришда муҳим сабоқ бўлиб хизмат қилди. Бугунги кунда маҳаллий кадрлар салоҳиятини ривожлантириш ва ижтимоий адолатни таъминлаш орқали саноат соҳасида юқори натижаларга эришишга эътибор қаратилмоқда.

Адабиётлар рўйхати:

1. Раҳматуллаев Ш. Совет даврида Ўзбекистон саноати: иқтисодий ва ижтимоий таҳлил. Тошкент: Фан нашриёти, 1990.
2. Қосимов О. Ўзбекистон иқтисодий тарихи (XX аср). Тошкент: Ўзбекистон Миллий Энциклопедияси, 2002.
3. Гафуров Б. Г. Совет даврида Марказий Осиё иқтисодиётининг ривожланиш хусусиятлари. Душанбе: Ирфон, 1985.
4. Зелинский С.Е. Индустриализация Средней Азии: проблемы и перспективы. Москва: Наука, 1974.
5. Сигман К. Этносоциальные аспекты кадровой политики в Узбекистане. Москва: Наука, 1981.

Ҳайдаров

Ф.Х.

6. Ўзбекистонда саноатлаштириш жараёни ва унинг ижтимоий натижалари. Тошкент: "Шарк", 1996. Марр Д.